EU'S NYE MIGRATIONSAFTALE
EN UDHULING AF EUROPÆISKE VÆRDIER?

nyt europa
bæredygtigt og inkluderende

EN ANALYSE I SERIEN:
EU'S VÆRDIER PÅ PRØVE

Oktober 2026

NYT EUROPA BRIEF

Af Rukiatu Sheriff, politisk rådgiver, og Kristine Villadsen, kommunikationskonsulent

Den 30. juli 2026 blev Ceuta centrum for en af Europas største grænsekriser i nyere tid. Titusindvis af mennesker krydsede grænsen fra Marokko til den spanske enklave, og mindst 72 mennesker mistede livet. Situationen blev hurtigt til mere end en krise ved en spansk grænse. Den blev til en europæisk politisk kampplads om migration, grænsekontrol og selve spørgsmålet om, hvad Europa er.

Situationen i Ceuta opstod kort efter, at EU's nye migrations- og asylpagt trådte i kraft den 12. juni 2026. Reformen er blevet til på baggrund af et stigende politisk pres på EU's migrationspolitik, og med pagten ønsker EU blandt andet at styrke kontrollen ved de ydre grænser, strømline asylprocedurerne og etablere en ny solidaritetsmekanisme, der skal fordele ansvaret for asylansøgere mere ligeligt mellem medlemsstaterne.

Pagten har været blandt de mest omdiskuterede lovgivningsinitiativer i EU de seneste år. Allerede siden Europa-Kommissionen fremlagde forslaget i 2020 har en lang række internationale organisationer, forskere og civilsamfundsorganisationer advaret om, at flere af de nye regler kan svække adgangen til asyl og øge risikoen for frihedsberøvelse, længere ophold i grænsefaciliteter og utilstrækkelige retssikkerhedsgarantier. Særligt de nye grænseprocedurer og brugen af tilbagesendelser i den ny aftale har fået omfattende kritik fra menneskerettighedsorganisationer, grundet den store risiko for brud på menneskerettighederne, som pagten indebærer.

Den nye migrations- og asylpagt rejser derfor spørgsmål om, hvorvidt EU kan implementere den nye aftale uden at gå på kompromis med grundlæggende rettigheder og retsstatsprincipper, som unionen bygger på. Og yderligere et spørgsmål om den nye solidaritetsmekanisme mellem medlemslandene og Europas ydre grænser, som blev omdrejningspunkt for den politiske debat i sommeren 2026.

Fra ydre til indre grænser i Europa

Spørgsmålet om europæiske ydre grænser, solidaritet mellem medlemslandene og fælles europæiske værdier kom for alvor på prøve, da situationen i Ceuta blev et spørgsmål om kontrol af nationale grænser og rejste tvivl om Schengen-samarbejdet blandt flere medlemslande. Udmeldingen kom blandt andet fra Italiens Georgia Meloni og var støttet af regeringerne i Sverige, Finland, Tjekkiet og Danmark.

Den 12. august blev der afholdt en hasteforespørgselsdebat i Folketinget om konsekvenserne for Danmark og Schengen-samarbejdet på baggrund af situationen i Ceuta. Forespørgslen var stillet af Morten Messerschmidt (DF), Morten Dahlin (V), Alex Vanopslagh (LA), Mona Juul (K) og Inger Støjberg (Æ), og omhandlede, hvorvidt Danmark er klar til at beskytte egne grænser.

Morten Messerschmidt beskrev desuden Schengen som ekstremt skrøbeligt og argumenterede for, at EU burde kunne sanktionere medlemsstater, der efter hans vurdering fører en uansvarlig migrationspolitik. Dermed satte hasteforespørgslen også direkte spørgsmålstegn ved selve den europæiske konstruktion ved at diskutere Europas indre grænser og Schengen-samarbejdet.

Schengen er grundlæggende et politisk løfte om, at europæiske lande kan dele ansvar og suverænitet uden at genindføre grænsekontrol mellem hinanden. For millioner af europæiske borgere er Schengen en konkret del af hverdagen. Man arbejder i ét land, bor i et andet, besøger familie på tværs af grænser eller rejser uden at skulle forholde sig til en national grænsekontrol. Når de indre grænser genindføres, er konsekvensen derfor ikke kun administrativ. Det ændrer også den måde, europæere oplever deres fælles Europa på.

Migrationspolitik som politisk mobilisering

Situationen i Ceuta og de efterfølgende diskussioner om Schengen-samarbejdet, viser også hvordan migration fungerer som politisk mobiliseringskraft. En konkret situation ved en ydre europæisk grænse bliver hurtigt oversat til fortællinger om kontrol, sammenbrud, national sikkerhed og behovet for stærkere grænser. Billedet af mennesker ved grænsen blev samtidig et politisk symbol på, hvorvidt Europa har kontrol over sit territorium. Det er præcis her, Europa skal passe på.

For hvis enhver krise ved Europas ydre grænse bliver gjort til bevis på, at Europa må have endnu højere hegn, mere kontrol og færre muligheder for mennesker for at søge beskyttelse, risikerer vi at gøre selve grænsen til svaret på et problem, som er langt mere komplekst. Og hvis den næste politiske konsekvens er, at medlemsstater begynder at pege på hinanden, kræve sanktioner og true med at genindføre indre grænser, underminerer migrationspolitikken samtidig det europæiske samarbejde, den skulle beskytte. Efter sommerens diskussioner om Schengen-samarbejdet og EU's ydre grænser, gjorde Ursula von der Leyen det klart i sin State of the Union-tale i september, at *"alle vores ydre grænser er europæiske grænser"*.

Von der Leyen fastslog samtidig, at Ceutas grænse er en europæisk grænse: Ceuta er en del af Spanien, og Spanien er en del af Europa. Men hvis grænsen er europæisk, er ansvaret så også europæisk? Og hvad betyder den måde, Europa håndterer dette ansvar på for de værdier, EU bygger på?

Ceuta er en europæisk grænse på afrikansk jord. Den er præget af en kolonial historie, men er samtidig en del af EU's nutidige grænse- og migrationspolitik. Når mennesker forsøger at krydse grænsen, møder de derfor ikke kun Spanien, men et europæisk grænsesystem. Og når deres muligheder for at krydse grænsen påvirkes af forholdet mellem Spanien, Marokko og EU, bliver migration også et spørgsmål om europæisk geopolitik.

Men det er afgørende ikke at lade det geopolitiske perspektiv overskygge menneskene ved grænsen. Stater kan bruge migration strategisk som et politisk pressionsmiddel, og det er et reelt geopolitisk fænomen, som EU må kunne håndtere. Når migration først og fremmest beskrives som et "våben", risikerer mennesker at blive reduceret til brikker i et spil mellem stater. Deres individuelle historier, valg og behov for beskyttelse forsvinder bag fortællingen om geopolitisk pres. Netop derfor må EU fastholde sit ansvar for at beskytte menneskerettighederne og sine grundlæggende værdier, også når migration indgår i et større geopolitisk spil.

En ny migrationspagt med risici

Om EU's nye migrationspagt som tiltrådte tilbage i juni, bliver svaret på et nyt europæisk grænsesystem, er svært at afgøre endnu. Pagten kommer dog allerede med en del bekymringer fra flere menneskerettighedsorganisationer.

Et centralt element i den nye migrations- og asylpagt er indførelsen af obligatoriske screeningsprocedurer ved EU's ydre grænser. Alle personer, der ankommer irregulært til EU eller reddes i forbindelse med grænsepassage, skal fremover gennemgå en screening, hvor myndighederne registrerer identitet og foretager sikkerheds- og sundhedstjek.

Pagten indfører samtidig nye accelererede grænseprocedurer. Disse procedurer skal gøre det muligt at behandle asylansøgninger direkte ved EU's ydre grænser inden for korte deadlines. Det gælder blandt andet ansøgere fra lande med en lav anerkendelsesprocent eller personer, hvis ansøgning vurderes at være åbenlyst ubegrundet. Hvis ansøgningen afslås, skal tilbagesendelsen så vidt muligt ske umiddelbart efter afgørelsen.

Human Rights Watch advarer om, at de meget korte sagsbehandlingstider kan svække kvaliteten af asylbehandlingen og gøre det vanskeligere for ansøgere at fremlægge dokumentation eller få juridisk bistand. Organisationen peger samtidig på en risiko for, at personer med særlige beskyttelsesbehov ikke identificeres i tide, hvilket kan føre til fejlagtige afgørelser eller utilstrækkelig beskyttelse.

De kortere tidsfrister rejser alvorlige retssikkerhedsmæssige bekymringer. Når sagsbehandlingen skal gennemføres under et betydeligt større tidspres, øges risikoen for standardiserede og fejlagtige vurderinger og afgørelser. Samtidig risikerer adgangen til kvalificeret juridisk bistand og en reel mulighed for at få prøvet myndighedernes afgørelser at blive væsentligt svækket.

European Council on Refugees and Exiles (ECRE) understreger derfor, at medlemsstaterne bør sikre tilstrækkelig tid til både den individuelle vurdering af asylansøgninger og adgang til juridisk rådgivning gennem hele processen. Ifølge ECRE er dette en nødvendighed for at mindske risikoen for, at personer med et reelt beskyttelsesbehov fejlagtigt får afslag på deres ansøgning.

Brud på menneskerettigheder

Pagten indebærer også, at flere asylansøgere forventes at opholde sig i grænsefaciliteter, mens deres sag behandles. Med den nye lovgivning bliver det muligt at frihedsberøve tredjelandsstatsborgere i op til 24 måneder, hvis deres sag lægger op til en tilbagesendelse.

Det rejser alvorlige menneskeretlige spørgsmål, særligt for sårbare grupper som børn, familier, personer med handicap og mennesker med traumatiske oplevelser.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention konstaterer, at frihedsberøvelse kun må anvendes, når den er nødvendig, proportional og bygger på en konkret individuel vurdering.
Hvis ophold i grænsefaciliteter udvikler sig til en rutinemæssig del af asylproceduren frem for en undtagelse, indebærer det en væsentlig udfordring af de grundlæggende retssikkerhedsprincipper. Frihedsberøvelse risikerer i stigende grad at blive anvendt som en automatisk følge af proceduren frem for en konkret og individuel vurdering af den enkelte asylansøgers situation.

Human Rights Watch peger derfor på, at medlemsstaterne bør investere i alternativer til detention frem for rutinemæssig frihedsberøvelse. Organisationen anbefaler desuden, at myndighederne sikrer adgang til specialiseret personale, herunder eksperter i kønsbaseret vold, børnebeskyttelse og handicap, så personer med særlige beskyttelsesbehov identificeres tidligt og får den nødvendige støtte.

Parallelt med migrations- og asylpagten har EU i juni 2026 vedtaget en ny deportationsforordning med det formål at gøre tilbagesendelser af personer uden lovligt ophold mere effektive. Også denne forordning har mødt massiv kritik. Flere menneskerettighedsorganisationer advarer om, at den understøtter en udvikling, hvor EU's migrationspolitik i stigende grad bygger på afskrækkelse, frihedsberøvelse og eksternalisering af migrationskontrollen.

Udviklingen i EU's migrationspolitik og den nye deportationsforordning, sætter også princippet om non-refoulement på prøve. Princippet, som er forankret i både international menneskeret og international flygtningeret, forbyder stater at tilbagesende personer til lande, hvor de risikerer forfølgelse, tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende behandling.

Når asylprocedurer og tilbagesendelser gennemføres med korte tidsfrister, øges risikoen for, at beskyttelsesbehovet ikke bliver tilstrækkeligt belyst, og at der dermed træffes en forkert afgørelse i strid mod menneskerettighederne.

Et skifte i EU's migrationspolitik

Migrationspagten peger ind i det større politisk skifte i EU's migrationspolitik, hvor fokus i stigende grad flyttes fra beskyttelse af mennesker på flugt til kontrol, afskrækkelse og eksternalisering af migrationspolitikken.

Et lovforslag som deportationsforordningen ville muligvis tidligere være blevet betragtet som både politisk og juridisk urealistisk, men i dag er det i stigende grad blevet en del af den europæiske mainstream. Hvor hensynet til europæiske værdier og rettigheder tidligere var centralt, fylder ønsket om effektiv kontrol nu mere i den politiske debat. Et tydeligt billede på denne udvikling, skete under afstemningen om deportationsforordningen i Europa-Parlamentet, hvor medlemmer fra den ydre højrefløj råbte "Send them back" i salen. Episoden blev mødt med stor kritik fra flere medlemmer og politiske grupper i Europa-Parlamentet og illustrerede samtidig den skærpede politiske polarisering, som præger debatten om EU's migrationspolitik.

Samtidig peger den politiske udvikling på, at flere medlemsstater ønsker at gå endnu længere end EU's migrationspolitik lægger op til på nuværende tidspunkt. Kort efter Europa-Parlamentets vedtagelse af deportationsforordningen om såkaldte return hubs underskrev 19 EU-medlemsstater et fælles brev, hvor de opfordrede til at udnytte de nye muligheder fuldt ud. Danmark nævnes sammen med blandt andre Italien, Østrig, Grækenland og Holland som et af de lande, der går forrest i arbejdet med at etablere centre uden for EU's grænser. I forlængelse af dette deltog Danmark, Østrig, Tyskland, Grækenland og Holland i starten af september i et møde om oprettelsen af såkaldte return hubs i blandt andet Rwanda og Uganda.

Udviklingen har samtidig mødt kritik fra Europarådets menneskerettighedskommissær, Michael O'Flaherty, som i et brev til blandt andet Danmark advarer om, at etableringen af udrejsecentre uden for EU kan indebære betydelige menneskeretlige risici, herunder risiko for mishandling og vilkårlig frihedsberøvelse.

Solidaritet for hvem?

Udover de nye screening- og grænseprocedurer samt hurtigere asyl- og tilbagesendelsesprocedurer, bliver solidaritetsmekanismen i den nye migrationspagt også afgørende at følge.

Solidaritetsmekanismen er et forsøg på at erkende, at et fælles europæisk grænsesystem også kræver et fælles europæisk ansvar. Mekanismen er tænkt som en mere ligelig fordeling af ansvaret mellem medlemsstaterne. Medlemslandene kan vælge at bidrage ved enten at modtage asylansøgere, yde økonomisk støtte eller stille operationel bistand til rådighed for de medlemsstater, der oplever det største migrationspres. Solidaritetsmekanismen forudsætter dog, at medlemsstaterne reelt bidrager. Hvis flere medlemsstater fortsat modsætter sig fælles løsninger, risikerer presset på grænselandene at bestå, selv med den nye pagt.

Men solidaritet må ikke reduceres til solidaritet mellem stater. Hvis solidaritet kun betyder, at medlemsstaterne skal hjælpe hinanden med at håndtere mennesker ved grænsen, har vi stadig ikke svaret på det vanskeligste spørgsmål:
Hvad skylder Europa de mennesker, som befinder sig på den anden side af grænsen?

Et europæisk system kan godt være effektivt og samtidig være rettighedsbaseret. Men det kræver, at menneskerettigheder ikke bliver et ekstra hensyn, der skal balanceres mod effektivitet, når systemet bliver presset. Det er netop i kriser, at ikke kun de enkelte rettigheder bliver sat på prøve, men også hele det europæiske værdiprojekt.

Det handler om en grundlæggende idé om, at retsstaten gælder, også når presset er stort. At rettigheder ikke bliver mindre værd, fordi den person, der gør krav på dem, befinder sig på den forkerte side af grænsen. At solidaritet ikke kun handler om at fordele byrder mellem regeringer, men også om at tage et fælles ansvar for de mennesker, der berøres af Europas politik. Og at europæisk integration ikke alene handler om at beskytte et fælles marked, men også om at fastholde de værdier, som samarbejdet bygger på.

Hvis Europas svar på politisk pres bliver at gøre rettigheder mere fleksible, grænser mere lukkede og ansvaret mere eksternt, bør vi derfor ikke kun spørge, om migrationspolitikken virker. Vi bør også spørge, hvilket Europa den er med til at skabe.

Derfor bliver migrations- og asylpagten ikke alene en test af EU's evne til at samarbejde om fælles løsninger og gennemføre nye regler i medlemslandene. Den bliver også en test af, om Unionen kan fastholde de menneskeretlige og retsstatslige principper, som udgør fundamentet for det europæiske samarbejde – også når presset ved Europas grænser er størst.

KILDER

Amnesty International. (2024, 10. april). EU migration and asylum pact puts people at risk of human rights violations. https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/04/eu-migration-asylum-pact-put-people-at-risk-human-rights-violations/

Amnesty International European Institutions Office. (2025, 8. april). Deportation rules should be rejected. https://www.amnesty.eu/news/deportation-rules-should-be-rejected/

Council of the European Union. (n.d.). EU's migrations-og asylpagt. https://www.consilium.europa.eu/da/policies/eu-pact-migration-asylum/

DR. (2026, 18. juli). Europarådet advarer Danmark mod risikoen ved EU's udrejsecentre. https://www.dr.dk/nyheder/politik/europaraadet-advarer-danmark-mod-risikoen-ved-eu-s-udrejsecentre

European Commission. (2026, 16. september). State of the Union 2026. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/state-union_en

European Council on Refugees and Exiles. (2024). AIDA briefing: Accelerated, prioritised and fast-track asylum procedures in Europe. https://ecre.org/aida-briefing-accelerated-prioritised-and-fast-track-asylum-procedures-in-europe/

European Court of Human Rights. (n.d.). Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_dan

Human Rights Watch. (2026, 10. juni). Questions and answers: The EU Pact on Migration and Asylum. https://www.hrw.org/news/2026/06/10/questions-and-answers-the-eu-pact-on-migration-and-asylum

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (n.d.). The principle of non-refoulement under international human rights law. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Migration/GlobalCompactMigration/ThePrincipleNon-RefoulementUnderInternationalHumanRightsLaw.pdf

Rankin, J. (2026, 20. juli). 19 EU leaders back foreign deportation centres for rejected asylum seekers. EUobserver. https://euobserver.com/222916/19-eu-leaders-back-foreign-deportation-centres-for-rejected-asylum-seekers/

Rankin, J. (2026, 9. april). Far-right MEPs chant "Send them back" as EU returns vote passes parliament. EUobserver. https://euobserver.com/222523/far-right-meps-chant-send-them-back-as-eu-returns-vote-passes-parliament/

TVP World. (n.d.). Calls grow to suspend Spain from Schengen amid migrant surge in Ceuta. https://tvpworld.com/94628614/eu-states-push-to-suspend-spain-from-schengen-over-ceuta-migrant-surge

nyt europa
bæredygtigt og inkluderende

Denne tekst repræsenterer alene – som alle udgivelser fra Nyt Europa – forfatterens/forfatternes betragtninger.